

звукозаписи. В сб. Реферативная информация, вып. 1, РФЦСЭ МЮРФ. – М., 1995. С. 21–26.

5. Рибальський О. В. Методика застосування програми «Академія» («Academy») для виявлення слідів цифрової обробки аналогових і цифрових фонограм при проведенні експертизи матеріалів та засобів відеозвукозапису : метод. рек. / О .В. Рибальський. – К. : КНУВС, 2007. – 40 с.

6. Методика ідентифікаційних і діагностичних досліджень матеріалів та апаратури цифрового й аналогового звукозапису зі застосуванням програмного забезпечення «Фрактал» при проведенні експертиз матеріалів та засобів відео та звукозапису : наук.-метод. посіб. / [Рибальський О. В., Соловйов В. І., Журавель В. В., Татарнікова Т. О.]. – К. : ДУІКТ, 2013. – 75 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБРАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ ЗА ГОЛОСОМ І МОВЛЕННЯМ

Мойсєєва І. В., студент 4-го курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Найпоширенішим засобом спілкування людей є усне мовлення. Воно залишає зміни в матеріальному середовищі, що прийнято називати звуковими слідами. Звукові сліди нерідко використовуються для розкриття, розслідування і попередження злочинів, дозволяють встановити особистість злочинця й інші обставини, що підлягають доведенню. Роль звукових слідів людини істотно зросла останнім часом Це обумовлено тим, що традиційні засоби фіксації – письмові документи – усе частіше замінюються звукозаписом і відеозйомкою Розширилося їхнє використання й у повсякденні.

Науковою основою ідентифікації людини за голосом і мовленням є криміналістична фоноскопія, яка належить до нових галузей криміналістичної техніки та вивчає звукову, особливу мовленнєву інформацію у вигляді звукозаписів та відеозаписів,

які записані на цифрові носії (відеокамери, диктофони, CD та DVD диски, флеш карти).

Сьогодні серед матеріалів кримінальних проваджень усе частіше присутні: фонограми, на яких випадково чи навмисне зафіксована інформація про підготовку, здійснення і приховання злочину, наприклад розмови злочинців, очевидців, потерпілих; фонограми, що стали об'єктами злочинних дій (якщо вони викрадені чи підроблені), фонограми, що служили знаряддями злочину, наприклад, при вимаганні чи шантажі, фонограми допитів і інших слідчих дій, що є додатками до відповідного протоколу.

Для проведення судово-фоноскопичних експертиз потрібні зразки голосу і мови, які також можуть бути вільними й експериментальними. Перші – це фонограми, не пов'язані з розслідуваною подією, другі - спеціально вироблені фонозаписи голосу та мовлення осіб, щодо яких вирішується питання про тотожність. В усіх зазначених вище випадках аудио- і відеозаписи прилучаються до кримінальних проваджень як речові докази. Хоча з їхньою допомогою фіксується не тільки людський голос, але і безліч інших звукових слідів, основні задачі, розв'язувані при дослідженні фонограм, – ідентифікація людини по голосу і діагностика особливостей особи (стать, національна і соціальна приналежність, культурний рівень).

На сучасному етапі розвитку судової експертизи, звуко- та відеозаписів залишається актуальною та водночас дискусійною проблема отримання якісних зразків голосу та мовлення людини для проведення фоноскопичної експертизи. Підготовка порівняльного матеріалу для експертного дослідження залишається важливим і досить актуальним питанням. Можливість проведення окремих видів судових експертиз, а також правильність їх висновків значною мірою залежить і від обсягу та якості наданого порівняльного матеріалу для експертного дослідження.

Сьогодні в Україні існує три концептуальні позиції відносно відібрання експериментальних зразків для подальшого

проведення ідентифікаційного дослідження особи за голосом і мовленням. Рекомендації щодо відібрання експертних зразків для проведення вказаного дослідження визначають якісні, кількісні та порівняльні критерії щодо фономатеріалів, отриманих експериментальним шляхом. Їх викладено переважно в методичних рекомендаціях, клопотаннях судових експертів про надання додаткових зразків та інших відомчих документах експертних установ Міністерства юстиції України, Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ. Так працівники експертних установ Міністерства юстиції України вважають, що остаточний результат ідентифікаційного дослідження людини за голосом і мовленням залежать від форми мовлення та зіставлення мови спілкування у зразку з досліджуваною фонограмою, від тривалості відсегментованого мовлення особи, яку потрібно ідентифікувати, відстані від мікрофона до джерела запису.

Експерти Служби безпеки України надають перевагу виду, формі мовлення та зіставлення мови спілкування, тракту запису в зразку з досліджуваною фонограмою, а також технічним параметрам запису.

В експертних підрозділах Міністерства внутрішніх справ під час надання консультаційної допомоги фахівці з кваліфікацією судового експерта за спеціальностями «ідентифікація диктора за фізичними параметрами усного мовлення» та «Лінгвістична експертиза усного мовлення» рекомендують ініціаторам ідентифікаційних досліджень людини за голосом та мовленням у процесі одержання зразків звертати увагу на вид, форму мовлення, зіставлення мови спілкування й тракту запису в зразку з досліджуваною фонограмою, на однотипність апаратури запису, також запобігати навмисному спотворенню фономатеріалу особою, в якій відбирають ці зразки.

Отже, надання пріоритету певній групі чинників пов'язане, передусім, із методичним, програмним і програмно-апаратним забезпеченням практики судових експертів. Проте, відсутність цілковитої однастайності поглядів фахівців зі спеціальними

знаннями в галузі дослідження голосу та мовлення людини не заперечує вагомості таких кількісних критеріїв для отримання зразка голосу та мовлення диктора як тривалість запису та тривалість відсегментованого матеріалу диктора, якісних критеріїв (технічні характеристики запису, відстань від мікрофона до джерела запису), а також порівняльних критеріїв (зіставлення мови спілкування у зразку з досліджуваною фонограмою, форма мовлення).

КРИМІНАЛІСТИЧНА ФОНОСКОПІЯ: ЕТАПИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Радецька В.Я., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики Національної академії внутрішніх справ, полковник міліції

В системі криміналістики фоноскопія є складовою частиною криміналістичної техніки і представляє сукупність знань, що утворюють окрему криміналістичну теорію. Фоноскопія досліджує сліди звуку, які є специфічними матеріальними джерелами доказової інформації. Звук являє собою миттєву зміну в матеріальному середовищі і подібно до інших матеріальних слідів-змін реально існує і його можна зафіксувати технічними засобами. Тому такі сліди називають слідами звуку, або звуковими слідами, а фізичне тіло, яке генерує звук, – джерелом звуку.

Фоноскопичне дослідження складається з таких етапів: 1) підготовчий; 2) вирішення завдання; 3) складання висновку експерта.

Підготовчий етап – етап попереднього дослідження. У його межах експерт ознайомлюється з усіма матеріалами, що надійшли, проводить зовнішній огляд речових доказів і порівняльних зразків. На цій стадії формується уявлення про основні елементи завдання, ступінь їх складності, можливості та напрямки її рішення. Експертом проводиться попереднє